

Faktori koji utiču na kompetencije vaspitača

Gojkov (2008) naglašava da se kompetentnost razvija kroz interakciju s drugima. Ovaj stav oblikuje moje razmišljanje kao vaspitača, povezujući teoretska saznanja i praktično iskustvo u skladu sa kurikulumom oblikovanim društvenim potrebama.

Kapacitet za kompetentnost pojedinca razvija se, kako brojni autori danas smatraju, tokom čitavog života, ne značeći samo lično napredovanje i sreću, te ga stoga mnogi vide kao relaciju kategoriju, koja svoj puni smisao, oblik i meru uspešnosti dobija u interakciji sa drugim ljudima i kvalitet njihovog napretka"(Gojkov 2008:46). Navedeni stav G. Gojkov implicira/motiviše moje razmišljanje kao individue, vaspitača, a na osnovu teoretskih saznanja iz pedagoško-psiholoških sfera, praktičnog djelovanja u predškolskoj ustanovi, u skladu sa pretpostavkama realnog okruženja, primjene postojećeg kurikuluma, koji je „*produkt htijenja*“ društva, a time i obrazovnog sistema.

Kompetentnost vaspitača je i direktnoj vezi sa samoevaluacijom, procesom promišljanja o sopstvenom djelovanju u vrtiću u interakciji sa djecom, vaspitačima, direktorom, pedagogom i sl; kao i roditeljima, što upućuje na kategorije kriterijuma kompetentnosti vaspitača, a prema **Gojkov(2008)**, to su:

- autonomnost,
- tolerantnost,
- participativnost,
- otvorenost i fleksibilnost.

Suština svake forme evaluacije povezana je sa navedenim kriterijumima kompetencija, tj. na osnovu ovih uzajamno uslovljenih pretpostavki može se govoriti o uslovljenosti evaluacije kompetencijom i obrnuto, čime se stiče osnova za dosljednijim određivanjem profesionalnih uloga ne samo vaspitača nego i osoba koje učestvuju u stvaranju kurikulumu.

Prema *Kalin/Čepić(2018)*, (a prema *Withrell/Erickson 1987* y *Zyzovsky 1990*), veoma je važno da profesionalni razvoj ne ograničimo samo na razvoj vještina u smislu dobrog izvršavanja zadataka. Ne radi se, naime, samo o gomilanju znanja i iskustava već i o sazrijevanju unutar osobnog razvoja, koje znači da učitelj postaje refleksivni praktičar, te da ga karakterišu fleksibilnost, razlikovanje osjećanja, poštovanje individualnosti, tolerisanje konflikata i nejasnoća, njegovanje međusobnih veza i šira društvena perspektiva.

Refleksivnost vaspitača povezana je i sa struktuiranošću predškolskog kurikulumu, ali i nastojanjima društvenog i obrazovnog sistema „*za promjene ili protiv njih*“ unutar istog, u skladu sa praćenjem tokova savremenog života. Refleksivnost vaspitača je suština kompetentnosti koja može biti i nedovoljno osnažena ukoliko u obrazovnom sistemu ne postoje jasna određenja o profesiji i ulozi vaspitača.

U kakvoj su vezi kompetencije i evaluacija vaspitača i struktuiranost kurikulumu?

Oslobađajući faktor refleksivnosti vaspitača povezan je sa djelimičnom i minimalnom struktuiranošću kurikulumu, polazi od planiranja koje nije podređeno ishodima, već zavisi od kritičkog mišljenja u procesima u kojima dolaze do izražaja kako kreativnost i inovativnost vaspitača tako i sloboda i inovativnost dječijeg ispoljavanja, a sve je prožeto vaspitnoobrazovnim ciljevima i ishodima.

Visoko didaktički struktuiran kurikulum ograničava vaspitača u korist uniformnosti istog. Prema **Gojkov/Stojanović(2015)**, vaspitači moraju biti profesionalci koji kritički promišljaju svoju praksu i koji, praveći refleksije o vaspitnoj praksi, povećavaju umješnost organizovanja vaspitno-obrazovnog rada i upravljanja učenjem.

Iz svega navedenog pretpostavlja se potreba za transformacijom postojećeg kurikulumu, nastojanje da se jasno definiše i uloga vaspitača, čime sestvaraju uslovi za jačanje procesa

samokompetencija i samoevaluacije. Prema **Kalin/Čepić(2018)**, učiteljsko zanimanje nema visok društveni ugled, nema karakteristika koje bi rezultirale slavom, bogatstvom ili moći, koji označavaju osnovne elemente profesionalnog statusa uopšte. Status u društvu, lični razvoj i ličnost učitelja predstavljaju ključne determinante njegovog profesionalnog razvoja. Prema navedenom, mogu se zapaziti pokazatelji o tome koliko je pozicija vaspitača cijenjena i kroz prizmu kompetencija navedenih struktura, institucija i sl; koji postavljaju zahtjeve za indikatore vrednovanja rada vaspitača. Samokompetencije se razvijaju kroz sticanje novih iskustava u pravcu stalnog usavršavanja, kroz dosljednost i profesionalnost u vaspitnoobrazovnom radu te dobijaju puni smisao u procesu samoevaluacije.

U praksi, u svakodnevici vrtića, mogu se zapaziti različiti odnosi vaspitača prema profesiji, ali isto tako i odnos nadređenih prema njima. Kontradiktorno je i često prisutno da vaspitači koji pokazuju rezultate u vaspitnoobrazovnom radu bivaju skrajnuti, nedovoljno stimulisani, izjednačavaju se sa vaspitačima kojima se ova profesija „*nametnula kao nužno zlo*.“ S tim u vezi, neophodan je i mehanizam valjane kontrole svakodnevnih priprema planiranih aktivnosti koje vaspitači treba da posjeduju u pismenoj formi (portolio).

Iz svega navedenog, uviđa se neophodna potreba za standardizacijom profila vaspitača, čime će se vratiti ugled ove profesije, koji je u brojnim društvenim sredinama narušen. Valjalo bi osavremeniti studije na Visokim školama za obrazovanje vaspitača ili Pedagoškim fakultetima, a prema Gojkov/Stojanović(2015:260) “ bitno je uticati na formiranje refleksivnih profesionalaca koji će biti sposobni da sprovedu istraživanja manjeg obima i tako ispituju i vrednuju efikasnost novih ideja u predškolskim i osnovnoškolskim ustanovama.”

Na kraju, prema Slunjski (2013:3), „*nekreativna osoba će teško pomoći djetetu da (p)ostane kreativno*“, odnosno neophodna je važnost osvještavanja vlastitog ponašanja svih odraslih koji se bave djecom. Jer na djecu utječemo ne samo onim što znamo i namjeravamo za njih ili (s) njima učiniti, nego (barem jednom toliko) i onim kakvi smo sami po sebi.“

Zaključak:

Kompetencije vaspitača su dio sistema kompetencija struktura društva odgovornih za unapređivanje predškolskog vaspitanja i obrazovanja. Odgovornost prema djeci je najveća moralna obaveza društva te je neupitno zakonski odrediti status visokoškolskih ustanova u kojima se obrazuju vaspitači, ustanova u kojima djeluju, mogućnosti za usavršavanje ličnih kompetencija, a sa druge strane, veoma je važno i vrednovanje rada koje će filtrirati nepoželjne od poželjnih djelovanja vaspitača u vrtićima.

Literatura:

-Gojkov i tim (2008). *Kompetencije učitelja i vaspitača*. Vršac: Visoka škola strukovnih studija za

obrazovanje vaspitača "Mihailo Palov".

-Gojkov, G i Stojanović, A. (2015). Didaktičke kompetencije i evropski kvalifikacioni okvir. Beograd: Srpska akademija obrazovanja.

-Kalin, J. i Čepić, R. (2018). Profesionalni razvoj učitelja: Status i transverzne kompetencije. Rijeka: Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet u Ljubljani.

-Kamenov, E. (1982). Eksperimentalni programi za rano obrazovanje. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva. Slunjski, E. (2013). Kako pomoći djetetu da (p)ostane kreativno i da se izražava jezikom umjetnosti. Zagreb: Element d.o.d.

Collections

Autorski tekstovi